

Στο σύνορο της ετερότητας

Του **ΘΑΝΑΣΗ Β. ΚΟΥΓΚΟΥΛΟΥ***

Βαγγέλης Αυδίκος: «Ο δικός μου Θεός». Εκδόσεις «Ταξιδευτής», 2004, σελ. 309.

ΠΕΖΟΓΡΑΦΙΑ Ο Βαγγέλης

Αυδίκος, καθηγητής Λαογραφίας στο Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, μολονότι εμφανίστηκε με αρκετή καθυστέρηση στον χώρο της λογοτεχνίας, φαίνεται ότι διαθέτει υλικό πρώτης τάξης για λογοτεχνική χρήση από την επιστημονική μελέτη της παραδοσιακής και της σύγχρονης ελληνικής κοινωνίας. Το 2001 πρωτοπαρουσιάστηκε, με την ενδιαφέρουσα συλλογή διηγημάτων «Το βλέμμα στον τοίχο με τη μανταντία». Μάλιστα, σε δύο από τα διηγήματα της συλλογής αναδύεται η μειονοτική πτυχή της Θράκης, γεγονός που μοιάζει με προεργασία ή προετοιμασία για το μεταγενέστερο μυθιστόρημά του.

Το 2004 εξέδωσε τη δεύτερη πεζογραφική του πρόταση, το μυθιστόρημα «Ο δικός μου Θεός», με θέμα τις ασφυκτικές εσωτερικές και εξωτερικές πιέσεις στη μουσουλμανική μειονότητα της Δυτικής Θράκης, τις αγκυλώσεις της χριστιανικής πλειοψηφίας και τον αδιέξοδο έρωτα των αλλόθρησκων κεντρικών ηρώων. Πρόκειται για τον Πομάκο Αμέτ από την ορεινή Εάνθη, που σπούδασε μηχανικός στην Κωνσταντινούπολη, παντρεύτηκε μια συμφοιτήτριά του από την τουρκογενή ομάδα της μειονότητας και εργάζεται ως δημοσιογράφος και για την αγγλοθρεμμένη Μαίρη Καρασαβίδου, Κομοτηναία την καταγωγή, που έπειτα από πέντε χρόνια ακαδημαϊκής θητείας στην Αγγλία έρχεται με τυμπανοκρουσίες στη γενέθλιά της πόλη

για να διδάξει στο Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο και να ασχοληθεί ερευνητικά με τη μειονότητα.

Όμως, η καχυποψία, τα στερεότυπα, η άρνηση, η συνωμοσία, οι πολιτικές σκοπιμότητες, ο φόβος για τον ξένο που κατοικεί δίπλα θα τσαλακώσουν τόσο τον προοδευτικό και διψασμένο για ζωή Αμέτ όσο και τη φι-

Ενα μυθιστόρημα για τη μουσουλμανική μειονότητα της Θράκης.

λόδοξη και υπεραισιόδοξη Μαίρη. Τελικά, η συντήρηση στη Θράκη έχει πολλές ταυτότητες, αλλά κοινό παρονομαστή. Η υπέρβαση που οραματίζεται ο Αμέτ, η οποία, σύμφωνα με τα λεγόμενά του «χρειάζεται τον έρωτα του άλλου, την επιθυμία να νιώσουμε αυτόν που βρίσκεται έξω από τα τείχη μας», δεν θα συντελεστεί ποτέ. Η αδυναμία να ανατραπεί η κατάσταση, αλλιώς να σπάσουν τα τείχη σε συλλογικό και ατομικό επίπεδο, θυμίζει ζωηρά την αρχαία τραγωδία, όπου η μόνη λύτρωση για τους ήρωες που ξεπερνούν τον εαυτό τους και τις κοινωνικές συμβάσεις είναι η ολοκληρωτική συντριβή.

Η ερωτική συνάντηση του μουσουλμάνου και της χριστιανής, αν και προβάλλεται εμφιατικά και κάπως παραπλανητικά στο οπισθόφυλλο, καταλαμβάνει στην πραγματικότητα μόλις το τελευταίο ένα τρίτο του μυθιστορήματος. Στο σημείο αυτό έγκεται και η σημαντική διαφορά πρόθεσης από ομόλογα πεζογραφήματα που θεματικά συνδέονται

με τη μουσουλμανική μειονότητα της Θράκης και στο επίκεντρό τους βρίσκεται μια ιστορία ανατρεπτικού έρωτα, όπως στο και τηλεοπτικά μεταφερόμενο «Μη μου λες αντίο» (2000) της Αναστασίας Καλλιόντζη ή στο «Μελές θα πει άγγελος» (2001) της Ιφιγένειας Θεοδώρου. Παρότι το μοτίβο του παράταιρου έρωτα και το μειονοτικό υπέδαφος είναι παραπλήσιο, στον Αυδίκο ο έρωτας είναι πρόσχημα ενώ αλλού η ερωτική περιπέτεια έχει κεντρική θέση και η περιγραφή της μειονότητας λειτουργεί απλώς σαν ένα επίπεδο σκηνικού. Στο «Ο δικός μου Θεός» δεν συντίθεται μια εθνοτική παραλλαγή του Ρωμαίου και της Ιουλιέτας, όπου ισοπεδώνονται οι πολιτισμικές συγκρούσεις ή υποβιβάζονται σε άχρωμο φόντο μιας ρομαντικής ιστορίας. Ο έρωτας συνιστά το όχημα, το λογοτεχνικό εύρημα για την προσέγγιση της εντός συνόρων ετερότητας. Ουσιαστικός πρωταγωνιστής είναι το σύνορο ως πολιτισμική έννοια και η συνακόλουθη επίδρασή του στην καθημερινότητα και στην ψυχοσύνθεση των ανθρώπων και από τις δύο πλευρές.

Η συστηματική ανάδειξη της ετερότητας προσδίδει στο μυθιστόρημα ανθρωπολογικό περιεχόμενο. Πολλοί αναγνώστες θα διέκριναν πολιτικές αποχρώσεις. Η αγανακτισμένη πολιτική συνδηλώσεων δεν μπορεί να εκληφθεί ως ερμηνευτικό ατόπημα· όμως ο συγγραφέας προχωρεί πιο βαθιά φωτίζοντας την οδυνηρή σχέση μουσουλμάνων και χριστιανών. Δηλαδή δεν τον απασχολεί τόσο η ολοκλήρωση των χαρακτήρων και η αιτιολόγηση ή η αλθοφάνεια των πράξεών τους, αλλά οι ήρωες αποτελούν το παράδειγμα για μια συνολική θεώρηση των πολιτισμικών αντιπαραθέσεων στον θρακικό χώρο.

Ήδη, στην αγγλοσαξονική λογοτεχνική κριτική ο όρος «ανθρωπολογικό» ή «εθνογραφικό μυθιστόρημα» (anthropological/ethnographic novel) καλύπτει ανάλογες περιπτώσεις μυθοπλασίας. Με την ουδέτερη και διεκδικητική του ματιά ο πεζογράφος και ταυτοχρόνως λαογράφος Βαγγέλης Αυδίκος ανοίγει για την ελληνική λογοτεχνία έναν πρωτότυπο δρόμο προς την κατάκτηση του ανθρωπολογικού μυθιστορήματος.

* Ο κ. Θανάσης Β. Κούγκουλος είναι φιλόλογος και κριτικός λογοτεχνίας.